

NA KROŽNICI

Besede – nalašč preslišane –
ne padejo na tla.
Iskreno povedane,

prav usmerjene,
krožijo okrog zemlje.

BLAŽ OGOREVC

Škofja Loka

O HUDIČEVI STARI MAMI

Pogosto in mnogo se govori o hudičevi stari mami. Mnogi, ki sicer hudiču nikakor niso blizu in ga poznajo le po govoricah ali iz zapisov v bulvarskem časopisju, trdijo, da so bili z njegovo staro mamo dobro znani in da je bila to nadvse ugledna gospa, pač vse nekaj drugega kot njen razvpiti vnuk. Brez dvoma pa marsikaj, kar se razširja kot resnično, ne zasluži nikakršne pozornosti in je popolnoma zlagano ter izmišljeno, ali pa je resnični osnovi toliko pridodanega, da takšno govorjenje izgublja vsako realno osnovo. Torej vsa množica zgodb, ki kroži o njej, priča bolj o pomembnosti in nenavadni popularnosti njenega sina, kot pa o njenem življenju.

Čeprav ne bi rad poudarjal samega sebe in se silil v ospredje, pa moram vendarle opozoriti na dejstvo, da sem hudičevo staro mater v svojih otroških letih dokaj dobro poznal in jo tudi precej pogosto videval. S hudičem se takrat osebno še nisva poznala, kajti v tem času je bil varovanec vzgojno poboljševalnega doma Ljubljana-Šiška in sva se torej seznanila šele precej kasneje v času skupnih študijev na ljubljanski filozofski fakulteti. Hudičeva stara mama pa je precej pogosto zahajala v našo hišo, upal bi si celo trditi, da je bila nekakšna družinska prijateljica. Čeprav sem bil v času njene smrti v domu za ostarele v Podbrdu, kjer je preživela zadnji dve leti svojega življenja, komajda dvanajstleten deček, se mi je njena oseba vtisnila globoko v spomin. Prav tako pa so vsi podatki, ki jih navajam na tem mestu, a jih kot nezrel otrok takrat še nisem mogel doumeti, preverjeni in popolnoma avtentični.

Vsi, ki smo to staro gospo kdajkoli poznali, se strinjamo, da je bila popolnoma povprečen primerek polsiromašne meščanke. Njene sive, dovolil bi si celo poudariti, prazne oči, njen neizrazit nos, ozke ustnice in v obraz pogreznjena brada, so v popolnem nasprotju z današnjimi slikami, ki nam jo prikazujejo v idealiziranem, skoraj klasičnim boginjam podobnem liku. Tudi njena postava je bila dokaj nepomembna, merila je namreč le pičlih 155 centrimetrov in je bila prej suha kot debela. Poleg tega pa jo je kazila še neka telesna hiba. Grba, ki je bila v mladosti skoraj neopazna, je postala z leti, ko se je ženica sključila, dokaj izrazita. Še bolj neprijeten vtis pa je vzbujala velika, za moško pest debela golša na njenem zgubanem vratu.

Vedno je bila oblečena enako, v črno klotasto obleko in črn klotast predpasnik. Sive, nikdar ostrizene in nikdar razčesane lase je v figo zvite skrivala pod črno svileno ruto. Pozimi se je ogrnila v težak suknen plašč, katerega kocine so nas otroke dokaj neprijetno pikale v nežna lička. Zaradi pomanjkljive higiene in nikdar oprane obleke je okrog sebe razširjala neprijeten suh vonj, ki me je vedno iz povsem nerazumljivih razlogov spominjal na miši.

Preživljala se je s priložnostnimi zaslužki, predvsem s šivanjem. Imela je singerjev šivalni stroj na nožni pogon in z njim je hodila od hiše do hiše. V dveh ali treh dneh, približno toliko časa je ostala pri eni družini, je poslala vse zavese, rjuhe, prte in obleke, ki so bili tega potrebni. Za svoje šivanje sicer ni zahtevala

mного, vendar pa je bila pri hrani neznansko izbirična. Prav tako pa je pri mizi še marsikoga motila njena druga razvada. Ob jedi je namreč glasno cmokala, tako da so ji v nekaterih bolj finih družinah postregli šele takrat, ko so vsi ostali že pojedli, da jim ne bi kvarila apetita. Njen najljubši posladek je bila turška kava, v katero pa je v nasprotju z vsemi pravili lepega vedenja namakala kose kruha, ki jih je potem ob neznanskem mlaskanju sesljala. Zaradi te neobičajne navade, zaradi njenega videza in vonja ter seveda malce beraškega načina preživljanja, pa je mestne dame nikoli niso vabile v svojo družbo, čeprav je po svojem stanu pravzaprav sodila mednje.

Potrebno pa je poudariti, da je bila nenavadno verna. Svetih obredov se je udeleževala redno, prav tako pa je vestno opravljala vse ostale verske dolžnosti. Dokler njenega glasu ni strla starčevska hripavost, je prepevala na koru. Govorilo pa se je celo to, da izvrstno igra na orgle, čeprav jo je imel le malokdo priložnost slišati. Zaradi njene verske gorečnosti in zaradi za nekatere mestne gospe prevelikih vsot denarja, ki jih je svoji štedljivosti navkljub dajala cerkvi, je prišla celo pod jezike mestnih opravljivk. »Raje naj bi siromašnim otrokom kupila kakšno slaščico, pa bi s tem storila Bogu bolj ugodno dejanje,« so menile, »kakor pa da pita že tako predebelo cerkveno gospodo.« Vendar pa to njenih navad ni spremenilo. Za vse, razen za puščico v farni cerkvi svetega Jakoba, je bila njena denarnica zaprta s sedmimi pečati.

Zaradi te njene verske vneme morda tudi ni čudno, da so že pred desetletji pričele krožiti nekakšne govorice o čudni in perverzni naklonjenosti hudičeve stare mame do nekega prikupnega mladega farnega kaplana, ki so šle celo tako daleč, da so pričeli pripisovati očetovstvo njenega edinega nezakonskega sina, torej hudičevega očeta, temu kleriku. Vendar pa vse kaže, da so to le nesramna obrekovanja, a kljub temu so verski predstojniki mladega kaplana kazensko prestavili v neko ravninsko vas v okolici Varaždina. Povsem resnično pa je dejstvo, da hudičeva stara mama ni nikoli povsem pretrgala stikov z njim in jih je skrivoma vzdrževala vse življenje. Prav tako pa je resnično tudi to, da jo je prav omenjeni kaplan, takrat že župnik v Polhovem Gradcu, navdušil za njeno romanje v sveti Lourdes. Njeno štirinajst dni trajajoče bivanje v tem mestu čudežev pa ni povsem pojasnjeno. Vemo le, da je tja in nazaj potovala z vlakom. Prav tako je znano, da so jo v bližini železniške postaje v južnofrancoskem mestecu Peauju, kljub njeni starosti, takrat ji je bilo namreč že petinsedemdeset let, posilili trije mesarski vajenci. Vrnila se je brez vsake prtljage, s seboj je prinesla le dve črni svileni ruti z živahno pisanim rožastim vzorcem ob robovih, za kateri je trdila, da sta čudodelni in zavojček bonbonov, v katere je bil vtisnjen lik lourske Matere božje.

O njenem značaju in njenih nreveh pa se poleg že prej omenjene skoposti ne ve skoraj nič zanesljivega. Nikdar namreč ne bomo uspeli dognati, ali je bila zla ali dobra. Vendar pa po naslednjem dogodku, ki sem mu bil sam priča, lahko sklepamo na nekakšno čudno zlobo v njeni naravi. Neko jesen je začela s šivanjem v naši hiši natanko na dan vseh vernih duš v vicah. Vlažen jesenski večer z lenimi meglami je legel nad mesto. Otroci smo v toplo zakurjeni sobi na štedilniku pekli kostonje, kajti star in lep običaj je peči ta okusni sadež ob večerih v času tam okrog dneva mrtvih ter ob tem kramljati in se spominjati ranjkih, njihovih življenj in njih dejanj. Kostonji so cvrčali in piskali na vroči plošči štedilnika, hudičeva stara mama pa je, sedeč v kotu na zaboji za kurjavo, ob neznanskem mlaskanju in seslanju uporabljala svojo večerjo. Nenadoma pa je utihnila, grižljaj se ji je ustavil v ustih in zdelo se je, da nenavadno pozorno prisluškuje nekim zvokom. »Ha,« je naenkrat zavpila in pri tem ji je iz ust zletel prežvečeni zalogaj, »ha, otroci, ali slišite, kako

v grozi tulijo duše grešnikov v vicih! ?« Naša mama, ki je bila mnenja, da smo otroci še premajhni in prenedolžni za taka spoznanja, jo je le s težavo pomirila, nam pa je pojasnjevala, da so cvilili kostanji, ki so se pekli. Vendar pa bi skoraj lahko prisegel, da se je tisti večer v piskanje kostanja mešal še nek drug, srh vzbujajoč zvok.

Takšna je bila hudičeva stara mama v času mojega otroštva. Stari ljudje pa so mi kasneje pripovedovali, kakšna je bila v času svoje in njihove mladosti. Golše takrat še ni imela, morda je bil le njen vrat, tako so poudarjali, malce izrazitejši. Prav tako je bila v tem času tudi njena grba skoraj neopazna. Prsi, ki so se ji na starost raztegnile ob telesu kot dve majhni in tanki palačinki, pa so bile takrat skoraj neopazne. Le dve nabrekli bradavici sta ji namreč ždeli na rebrih, kar pa seveda v času polnih, kot krogle za balinanje velikih prs, ni bilo najbolj cenjeno. Njeno telo pa vsemu omenjenemu in nizki rasti navkljub, ni bilo povsem brez čarov. Predvsem so možje preteklih desetletij poudarjali njene polne in čvrste boke ter mehka stegna.

In baje so te čare tudi v izobilju izkoriščali, saj je bila hudičeva stara mama dokaj radodarna z njimi. Menda je vedno, kadar je popoldan ali pod večer krenila ob reki na sprehod, pod pazduho tiščala deko. Kakšnemu namenu je ta deka služila, pa tako vsi vemo. Nikomur pa nikdar ni bilo popolnoma jasno, kako je združevala svojo versko gorečnost in stroge moralne norme, ki vladajo vernikom krščanske cerkve, s svojim seksualnim razvratom.

Toda kljub omenjeni spolni razbrzdanosti in že prej poudarjeni skoposti, mnogi opozarjajo tudi na nekaj zelo pozitivnih značajskih potez hudičeve stare mame, predvsem na njeno resnicoljubnost. Prav tako pa je poudarka vredno tudi dejstvo, da ni bila nikdar nikjer zadolžena in da nikdar nikomur, kljub mnogim priložnostim, ki so se ji nudile pri šivanju po tujih stanovanjih, ni ničesar izmaknila.

Umrla je, kot sem že prej omenil, v domu za ostarele v Podbrdu, stara 78 let. Njen edini živi potomec, vnuk hudič, se pogreba ni udeležil. Starka je vso svojo skromno imovino zapustila cerkvi, obe čudodelni ruti, ki jih je prinesla iz Lourdesa, pa sta ob njeni smrti na skrivnosten način izginili.

NEJC BERNARD

Škofja Loka

MAJA

Maja,
tisti večer, ko si spala le nekaj
metrov proč od mene, v
postelji študentskega doma na Ajtosi
Dürer Sör, soba 208, sem te gledal skozi
temo nepremaganih dimenzij,
neraziskanih meglenih
sanjskih povezav, ali pa

tisto jutro, ko sem spal
ob tebi, ko si sedela
za pisalno mizo in se
učila na pamet nekaj, kar

sem jaz imenoval nesmiselni zlogi,
ti pa madžarščina. Sanjal
sem, kako si se sklonila
k meni in mi povedala,
da grešiš. Takrat še
nisem vedel, zakaj te
sanjam tudi, ko si zraven mene.

Opoldne si mi v
madžarščini naročila kosilo.
Jedla sva v madžarščini.
Tudi smejala sva se v madžarščini.
Nikoli ne bom pozabil, kako
si izgovarjala súldhasaburgonya.

Ves čas me je spreletavala
misel,
da so vsi, Éva in Mateja, Blaha Lujza,